

# Sihtuuringu „Isikliku hügieeni tagamise tingimused koolides“

## kokkuvõte

Uuringu eesmärgiks oli hinnata isikliku hügieeni tagamise tingimusi koolides ja saada ülevaade koolide duši- ja tualettruumide (WC) olukorrast ning kätepesuvõimalustest. Uuring sisaldas küsimustikku õpilastele ja vaatlustoimingu protokoll. Järelevalveinspektori poolt kohapeal täidetud vaatlustoimingu protokoll sisaldas ka Vabariigi Valitsuse 30.05.2013. a määruse nr 84 „Tervisekaitse nõuded koolidele“ § 9 nõudeid tualett- ja duširuumidele, mille täitmist kontrolliti kohapealse vaatluse käigus. Õpilaste vastused (täidetud küsimustikud) ning vaatlusprotokoll tulemused sisestati Exceli tabelitesse. Sihtuuring viidi läbi 2016 a. I-III kvartalis. Uuringusse kaasati üldhariduskooli üle Eesti.

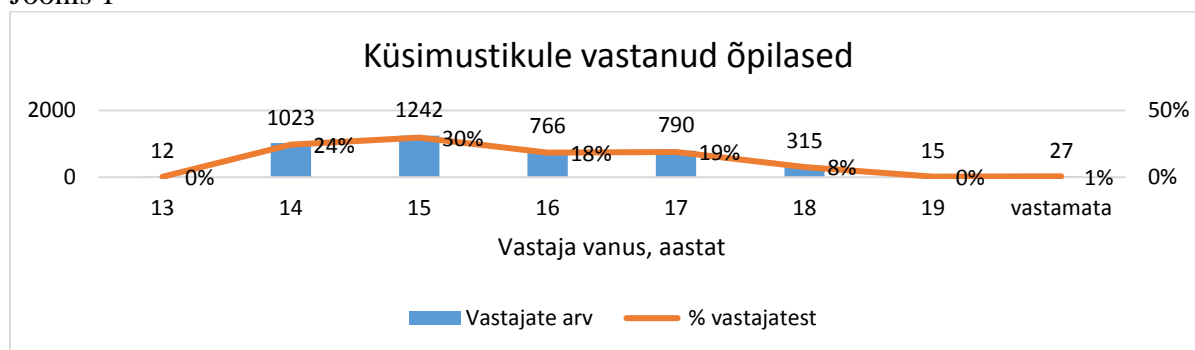
2016. a viis Maailma Terviseorganisatsioon (WHO) läbi sarnase uuringu Euroopa koolides „The situation of water, sanitation and hygiene in schools in the pan-European region“. Kokkuvõtte WHO uuringust on failina lisatud käesoleva kokkuvõtte lõppu.

Portaali HaridusSilm (<http://www.haridussilm.ee/>) andmetel oli 2015/2016 õppeaastal Eestis kokku 534 üldhariduskooli, kus õppis kokku 145860 õpilast. Kokku kaasati sihtuuringusse 132 kooli ehk 25% Eesti üldhariduskoolidest. Igast koolist valiti õpilastele mõeldud küsimustikule vastama kaks klassi. Küsimustikule vastasid 8-12 klassi õpilased.

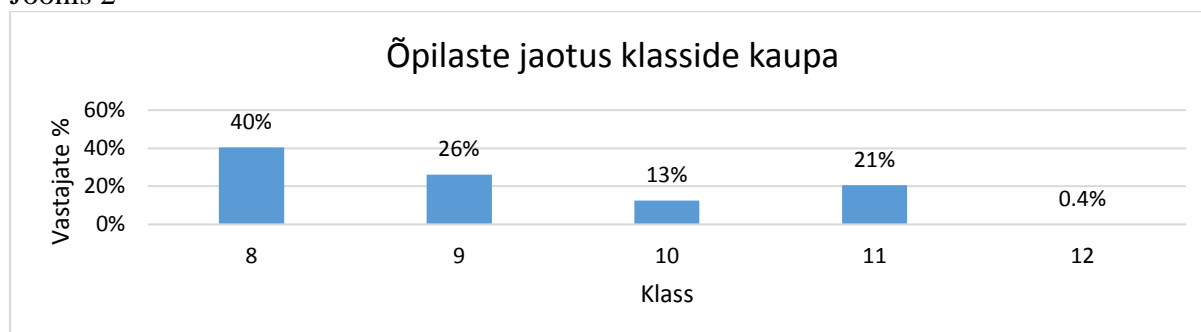
Õpilastele mõeldud küsimustikule vastas 4190 õpilast. Uuringus osalenud koolides õpib kokku 44667 last, küsimustikele vastas neist 9,4%. Uuringus osalenud õpilased olid järgmistest klassidest: 8. klass 1695 (40%) õpilast, 9. klass 1092 (26%) õpilast, 10. klass 527 (13%) õpilast, 11. klass 860 (21%) õpilast ja 12. klass 16 (0,4%) õpilast.

Küsimustikule vastajatest olid 52% tüdrukud (2168 õpilast) ja 48% poisid (2010 õpilast). Kaheteistkümnel tagastatud küsimustikul ei olnud vastaja sugu märgitud.

Joonis 1



Joonis 2



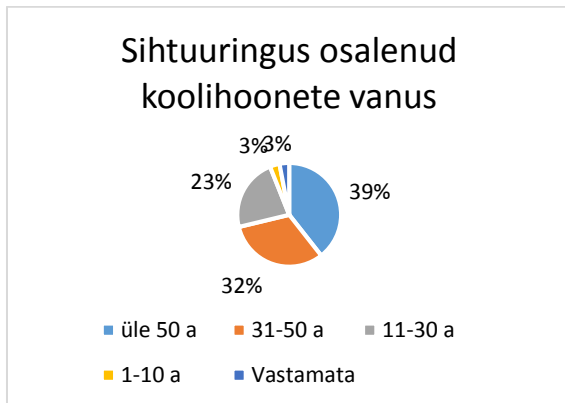
Ankeedile vastanud õpilaste jaotus maakondade järgi:

Tabel 1

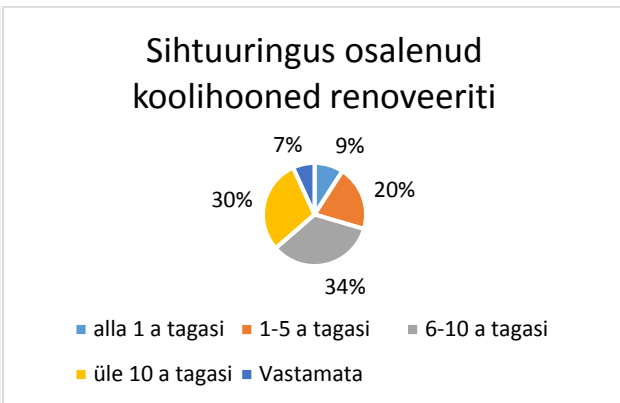
Maakond	Vastajate arv	Maakond	Vastajate arv
Harjumaa	1321	Pärnumaa	252
Hiiumaa	48	Raplamaa	209
Ida-Virumaa	342	Saaremaa	76
Jõgevamaa	118	Tartumaa	739
Järvamaa	116	Valgamaa	125
Läänemaa	121	Viljandimaa	173
Lääne-Virumaa	329	Võrumaa	153
Põlvamaa	68		

Uuringus osalenud 132 koolihoonest 52 hoonet on vanemad kui 50 aastat, nendest 19 hoonet on tunnustatud miljööväärtuslikuks või on muinsuskaitse all. Vanuses 31-50 a on 42 koolihoonet, nendest 1 hoone on tunnustatud miljööväärtuslikuks ja 1 on muinsuskaitse all. Kolmekümne koolihoone vanus on 11-30 a, neist 1 hoone on tunnustatud miljööväärtuslikuks. Neli kooli asuvad hoonetes vanusega 1-10 aastat.

Joonis 3



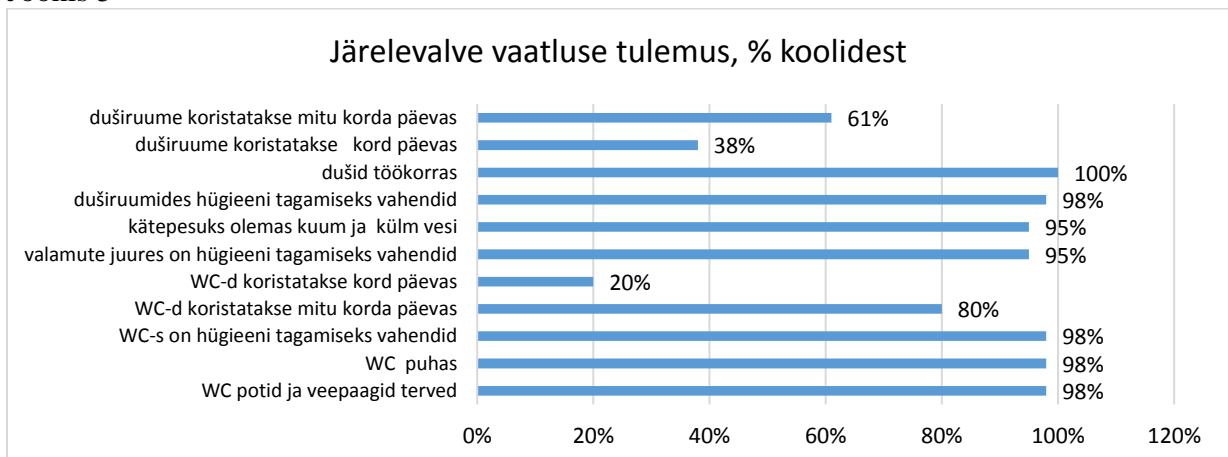
Joonis 4



Uuringus osalenud koolihoonetest renoveeriti 12 hoonet alla aasta tagasi, 27 hoonet 1-5 a tagasi, 45 hoonet 6-10 a tagasi ja 39 hoonet üle 10 a tagasi. Hoone renoveerimine ei ole alati olnud täielik. Hoone renoveerimise kohta puudus vastus 9 küsimustikus.

### Inspektorite vaatluse tulemus koolides

Joonis 5



### 1. Koolide WC-d:

- enim on koole, milles on 3 või 4 tualettruumi nii tüdrukutele kui poistele (vastavalt 20% ja 16%)
- palju on ka koole, kus 2 või 5 tualettruumi nii tüdrukutele kui poistele (vastavalt 12% ja 13% koolidest)
- 1-kohalisi tualettruume (ühine WC tüdrukutele ja poistele) leidis 73% koolidest, selliseid tualettruume ei ole 27% koolidest. 14% koolidest oli kaks 1-kohalist WC-d, 13% koolidest oli neli 1-kohalist WC-d. Üks 1-kohaline WC leidis 9% koolidest.
- 84% koolidest on WC koolimaja igal korrusel, kus toimub õppetöö. 16% koolidest ei ole WC-d igal korrusel, kus toimub õppetöö - neist koolidest 7% asuvad miljöövärtuslikuks tunnistatud või muinsuskaitse all olevas hoones. On koole, mille ühel korrusel on tüdrukute WC, teisel on poiste WC.
- 98% koolidest on WC potid terved, pottide veepaagid töökorras.
- 96% koolidest on WC kabiinid seest suletavate ustega ning üksteisest seinaga eraldatud.
- WC-d olid kontrollimise hetkel puhtad 98% koolidest, samuti olid 98% koolidest WC-d varustatud hügieeni tagamiseks vajalike vahenditega.
- 90% koolidest õpilased teavitavad kooli personali katkestest WC lukkudest, kui WC potist ei tule vett.
- WC-d koristatakse iga päev 1 kord 20% koolidest ja mitu korda päevas 80% koolidest.
- Inspekteerimisel oli näha, et on õpilasi, kel puudub harjumus pärast WC kasutamist vett peale tõmmata. Leidis ka WC kabiine, mille lukk oli katki.

### 2. Kätepesu võimalused:

- Valamuid on koolides palju. Kätepesu valamuid asub lisaks WC-dele klassiruumides, söökla lähedal, sööklas, duširuumis, koridorides. Kätepesuvalamud väljaspool WC-d on enamasti ühised poistele ja tüdrukutele
- 95% koolidest olid kätepesuvalamute juures vahendid kätepesuks ja käte hügieeniliseks kuivatamiseks. Mõnel koolil ei olnud kõikide valamute juures kätekuivatuspaberit, kuna lapsed väidetavalt loobivad selle põrandale.
- 5% koolist voolab kätepesuks mõeldud kraanidest ainult külm vesi. 95% koolidest on kätepesuks mõeldud kraanides nii külm kui kuum vesi.
- kõik kätepesuvalamud olid terved ja puhtad.

### 3. Duširuumid:

- 98% koolidest olid duširuumid varustatud hügieeni tagamiseks vajalike vahenditega.
- 27% koolidest on poiste pesemisruumis 4 dušikohta, 21% koolidest 3 dušikohta, 15% koolidest 2 dušikohta. Kuus dušikohta poiste pesemisruumis on 9% koolidest.
- 25% koolidest on tüdrukute pesemisruumis 3 dušikohta, 23% koolidest 3 dušikohta, 16% koolidest 2 dušikohta. Kuus dušikohta tüdrukute pesemisruumis on 10% koolidest.
- kõikide koolide dušid olid töökorras.
- 92% koolidest on duši vee temperatuur reguleeritav duši kasutaja poolt. 8% koolidest ei ole dušivee temperatuur duši kasutaja poolt reguleeritav.
- 99% koolidest on õpilastel võimalus pärast kehalise tundi vahetunni jooksul sooja veega end pesta.
- 96% kooli duširuumides ei olnud hallituse lõhna ega näha märke hallitusest. 4% koolidest oli - neist kahe kooli WC- ja duširuumides oli tehtud viimase 12 kuu jooksul hallituse tõrjet.

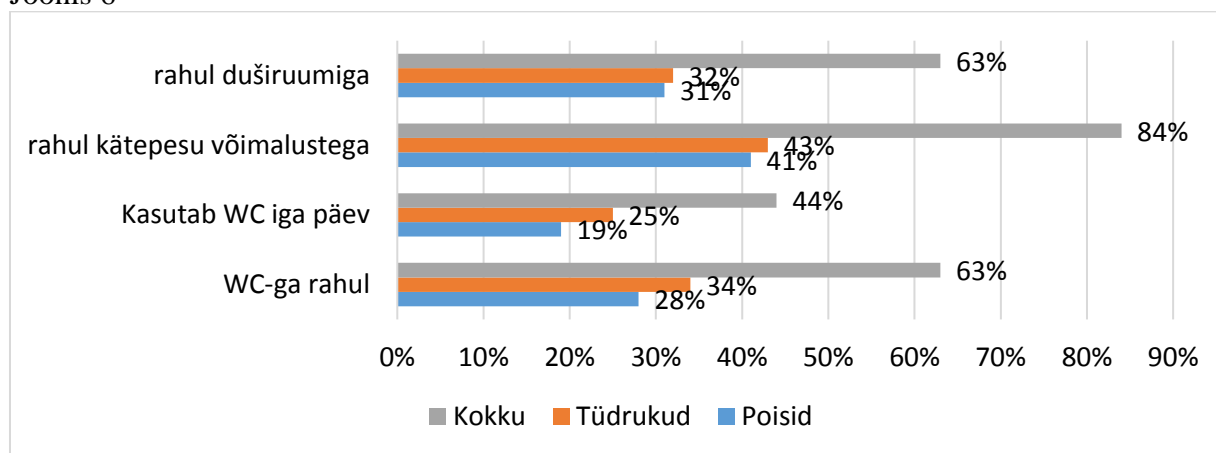
- 9% koolidest oli WC- või duširuumides tehtud viimase 12 kuu jooksul hallituse tõrjet.
- viimase 12 kuu jooksul oli esinenud vee lekkeid 36% koolidest.
- duširuumi koristatakse iga päev 1 kord 38% koolidest, mitu korda päevas 61% koolidest.

Õpilastele jagatud küsimustik sisaldas küsimusi kooli tualettruumi (WC) ning kätepesu võimaluste kohta koolis ja küsimusi kooli duširuumi kohta. Küsiti ka nimetatud kohtade küllastamise sagedust ja teisi hügieeniga seonduvaid küsimusi.

Analüüsiti 4190 õpilase vastuseid.

### Õpilaste rahulolu hügieenitingimustega koolides, küsimustiku järgi

Joonis 6



#### 1. Rahulolu kooli WC-ga:

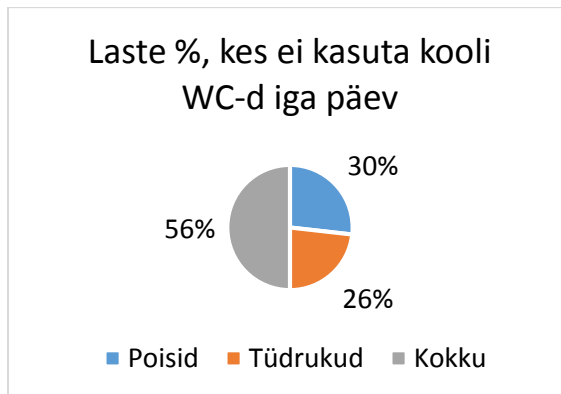
- 63% õpilastest on rahul tualettruumidega, neist tüdrukuid 34% ja poisse 28%. Rahul ei olnud 37%, neist tüdrukuid 17% ja poisse 19%. 1% õpilastest andis ebamääraseid vastuseid: nii ja naa, oleneb päevast või jätsid vastamata.
- 78% vastas, et koolimajas on WC ruumid hoone igal korrusel.
- Õpilastest 44% kasutab kooli WC-d iga päev, neist tüdrukuid 25% ja poisse 19%. Küsimusele vastas eitavalt 56% õpilast, neist tüdrukuid 26% ja poisse 30%. Mittekasutajatest enamus leidis, et WC on puhas, tualeti mittekasutamise põhjustena toodi välja, et ei ole vajadust iga päev kasutada, ei meeldi avalikud WC-d, seal on kambad, must ei ole aga haiseb.
- 88% õpilastest on seisukohal, et WC on kergesti ligipääsetav ja 71% märkis, et WC-s on piisavalt tualettpaberit.
- 61% õpilastest arvates on WC puhas, 32% arvates ei ole puhas ja 6% ei tea WC olukorda.
- Küsimusele, kas kooli personal võtab midagi ette probleemi lahendamiseks, kui õpilased kaebavad olukorra üle WC-s, vastas jaatavalt 37% ning 46% vastas, et ei ole probleeme olnud. Eitavalt vastas küsimusele 15%.

#### 2. Rahulolu kätepesu võimalustega koolis:

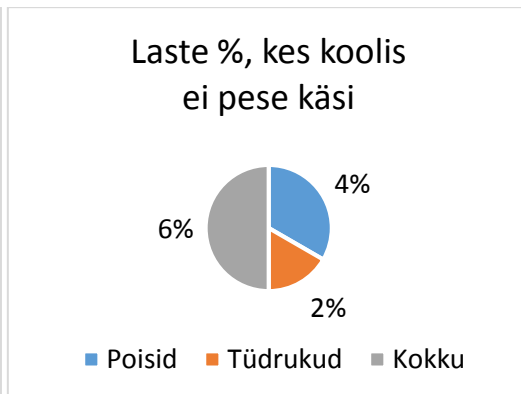
- 84% on rahul kätepesu võimalustega koolis, neist tüdrukuid 43% ja poisse 41%. Rahul ei olnud 16%, neist tüdrukuid 9% ja poisse 7%. Rahulolematuse põhjustena mainiti enamasti seebi ja paberrätikute puudumist või külma vett.

- Kätepesuks mõeldud kraanidest voolab ainult külm vesi – nii vastas 16% õpilastest.
- Seebi olemasolu kraanikausi juures kinnitas 83% õpilastest, 17% vastas, et seepi ei ole.
- 87% õpilastest kinnitasid, et kraanikausi juures on vahendid käte kuivatamiseks, 13%, et ei ole. Ülejäänud arvasid, et vahel on ja vahel ei ole.
- Käsi pesevad koolis 94% õpilastest ja ei pese 6%. Käsi ei pese koolis 4% poistest ja 2% tüdrukutest. Selgus, et paljudel lastel ei ole kodust antud harjumust käsi pesta või ei ole käte pesemise vajadust neile selgeks teha suudetud, kuna käte mittepesijatest 2% vastas, et ei pese käsi järgmistel põhjustel: ei pese kodus ka, unustan ära, olen laisk, ei meeldi, ei ole vajadust, ei soovi, ei pea oluliseks, pole harjumust, pole põhjust.

Joonis 7



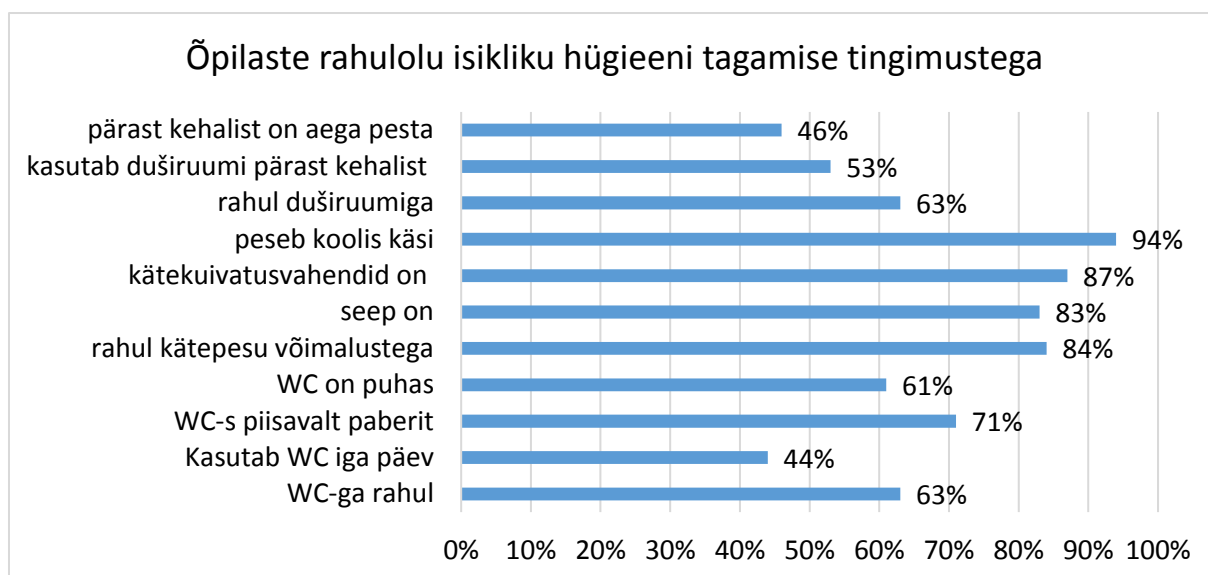
Joonis 8



### 3. Rahulolu kooli duširuumiga:

- Kooli duširuumiga on rahul 63% õpilastest, neist tüdrukuid 32% ja poisse 31%. Rahul ei ole 33%, neist tüdrukuid 17% ja poisse 16%. Kooli duširuumidega ei olda enamasti rahul järgmistel põhjustel: ruum on liiga väike, aega ei ole pesta, ainult külm vesi, aknaid ei saa riietusruumis avada, dušid ei tööta või veesurve liiga nõrk, kabiinidel puuduvad ukсед, ebahügieeniline, ebameeldiv, ei ole privaatne, ruum haiseb, õhku ei ole, ruum on must.
- Duširuume ei kasutata järgmistel põhjustel: ei ole piisavalt aega (49%), ei ole privaatne (1%), ei ole vajadust (18%), ruum on väike/must/ei meeldi (1%).
- Duširuumi kasutavad kord päevas 1% õpilastest. 53% õpilastest kasutab kooli duširuume pärast kehalise kasvatusetundi.
- Pärast kehalise kasvatusetundi on vahetunni jooksul piisavalt aega end puhtaks pesta 46% õpilaste arvates ja ei ole piisavalt aega 49% arvates.
- Duširuumides tunnevad hallituse lõhna või näevad märke hallitusest 13% õpilastest, probleeme ei ole 81% vastaja arvates.

Joonis 9



Õpilaste vastustest selgus, et 56% õpilastest ei kasuta kooli tualetti iga päev.

Peamiseks puuduseks WC-s on puuduv tualettpaber. Puudustena nimetati ka haisu või muid põhjuseid: ei armasta avalikke tualette, seal on kambad, puudub privaatsus, WC külm, kabiini lukk katki.

Käte pesemise võimaluse üle nuriseti vähe. Rahulolematust põhjustavad puuduv seep või käte kuivatamise võimalus, trügimine kraanikausside juures. Vastati ka, et ei viitsita pesta, ei ole harjumust, külm vesi kraanis. Mõnedel juhtudel saab kraanist sooja vett vaid kütteperioodil. Õpilaste vastustest ilmneb, et koolis ei pese kunagi käsi 6% vastanuist. Neist 2% on õpilased, kel puudub üldse kätepesu harjumus, ka väljaspool kooli.

- Teavituskampaania „Puhtad käed“ on vajalik ka koolis. Käsi pesta on oluline.

Rahulolematuse duširuumiga põhjustavad ruumipuudus, ajapuudus pesta, külm vesi dušist, aknaid ei saa riietusruumis avada, dušid ei tööta või on veesurve nõrk, kabiinidel puuduvad ukсед, ruum ebahügieeniline, ei ole privaatne, higilõhn, umbne.

Duširuumi kasutatakse peamiselt pärast kehalise tundi (53%). Ruumi mittekasutajad põhjendavad oma käitumist sellega, et kehaline kasvatus on päeva lõpus ja meeldib end pesta privaatsetel kodus. Ülekaalukalt toodi pärast kehalise kasvatus tundi mitte pesemise põhjuseks ajanappus (49% vastanutest).

- Arvestades pesemiseks, riietuseks, juuste kuivatamiseks kuluvat aega, peaks kehalise kasvatus tundi ja sellele järgneva tunni vahel olema vahetund märkimisväärselt pikem tavalisest vahetunnist.

### **Kokkuvõtteks**

Uuring näitas, et olukord kooli hügieenitingimuste osas on valdavalt hea: 95–98% koolidest WC-d, duširuumid ja pesemiskohad vastasid nõuetele, olid puhtad ja varustatud hügieeni tagamiseks vajalike vahenditega. Õpilaste küsitlustest selgus, et suurem osa õpilastest on kooli tualettruumide, kätepesu võimaluste ja duširuumidega rahul (63% kuni 84% vastanutest). Üldiselt on õpilaste vastustest näha, et koolides on neile tagatud head võimalused isikliku

hügieeni pidamiseks, 87% õpilastest kinnitasid, et kraanikausi juures on vahendid käte kuivatamiseks. Puudusena toodi välja, et mõnes koolis kätepesukraanidest voolab ainult külm vesi ja WC-s on tihti ebameeldiv lõhn. Küsitlusest selgus, et peale kehalise kasvatuse tundi ei jätku piisavalt aega ennast pesta.

Uuringust tuli välja, et käsi pesevad koolis 94% õpilastest ja ei pese 6% (4 % poisid ja 2% tüdrukud). Selgus, et paljudel lastel ei ole kodust antud harjumust käsi pesta või ei ole käte pesemise vajadust. Tuleks rohkem pöörata tähelepanu selgitustööle kätepesu vajaduse kohta.

Koolide tervisekaitseõuete, sealhulgas hügieeninõuete vastavust kontrollitakse igal aastal terviseameti poolt, vaatluse tulemused näitavad pidevat tingimuste paranemist.

Koostas: Kaili Sillamaa

Lisa:



Situation-water-san  
itation-hygiene-sch

WHO uuring: